

Numera lefva dessa föreställningar endast som sägner, hvilka få af de unga lägga på minnet, och åt hvilka de gamle le. Gräupacken är endast ett mycket stort vedträ i spiseln, som någon gammal farmor eller mormor i huset ännu »gärna vill ha där». Men på folkets läppar lefver ett ordsätt: »Göken satt på gräupacken u ropte».

Nils Lithberg.

Från ett julgille i början af 1500-talet.

Följande bref från sysslomannen i Jämtland Jon Heydinson till kung Kristiern II, dateradt ²⁷/₂ 1520, gifver en rätt intressant tidsinteriör. Originalen, på pergament med bortfallet sigill, förvaras i Riksarkivet.

»Idher min nadughe herre ok högborne förste Her Cristiern mz gudz nadhe Norges Danmarks Vendes ok Gothes konungh wtwald konungh thil Swerike Härtugh i Sledzvik Holsten Stormarn oc Ditmersken greffwe i Oldenborgh ok Delmenhorst helser iak Jon Heydinson sysloman i Jempheland pa minss Heres vegna Her Olaff Galle Ridder ok höffwismand offwer Jemphelandh kerlika mz gud ok sete Olaff konung. Verdes edher nad vele vitha ath manedagen nesth effther sancti Matthias dag apostol arum effther gudz byrd MDXX tok iak proff¹ effther afftak² Olaff Nielsson som Jon Persson warth ath skadhe oforsynis, arffvingar hins dödhe nervarandes ok lagliga forestemfde. Swa var thera förste uphaff³ vm Scte Katerine dagh före jwl saathe the fornemffde Jon Persson ock Olaff Nielsson ok drukko ner presten i Hamardal, presten ok the drukko allis there veners skal i Jempheland. Vm sider drukko the Anders skal i Mathened. Gik swa Jon Persson vth ok lagde sik thil ath soffwa. Som han haffde soffwit en stund kom han i gen ok stod en then sama skal fore vpnenffde Olaff Nielsson. Saa bad Jon ath han skulle göre then skal reth swa wæl som the andre. Swarade fornemffd

¹ Taka proff, upptaga vittnesbörd.

² Afftak, dråp, dräpt.

³ Uphaff, begynnelse.

Olaff Nielsson ok tok thil sin kniff: ekki skal thu trughe mik thil ath drikka mera en iak wil, eller troor tw iak haffwer ekki seeth en slikan kompan som tu esth. Svarade fornennfde Jon Persson: Kära Olaff Nielsson iak sagde thz for inghe ondhe. Kom swa prestens radz kono¹ ok badh swa fornennf. Jon Persson gaa sin wægh, hulkit han ok swa göre wille, stodh swa vpp ok ville gaa sin wægh. Swa fik fornennf. Olaff thil sin kniff ok sætthe sin footh pa thz andre forsæte ther Jon Persson skulle gaa fram. Ok sagde fornennf Jon Persson: iak haffwer inthe vtheastandandes mz tik, ok ville swa stighith offwer högha bordhit. Varth swa siendes bak högsætis staffwen ok stodh ther en kardere ok tok strax then same ok hugh fornennfde Olaff Nielsson i hoffwdith ther aff doo han. Star thz thil gudh ok ider nad vm han proffvas bothamader² warda. War thz:ne vigh wunit³ Sete Katerine dagh vm afftonen, lysthe han ok wigh samstunde. Nar gerningen var giord war thzn proff sworith, som forskriffwat staar, sætte han ok wisso for tegn ok fridköp ok erffwinghar hins dödha for böther. Thil ythermer visso her vm hengher iak mith insigle for thzn breff som giort er som forskreffuit star.»

Som intressant vill jag särskildt påpeka uppgiften om skåldrickningen. En skål dracks så, att dryckeskärlet gick från den ene till den andre vid långbordet, och hvar och en tog sin rundliga tid, ty då Jon Persson kom tillbaka, efter sedan han varit ute och sofvit en stund, pågick ännu samma skål, som då han gick ut. Den hade likväl råkat i stockning och stannat framför Olof Nilsson, som, antingen därför att han var ovän med skålens föremål, eller därför att han verkligen ej orkade, vägrade dricka mer. Härom uppstod nu grälet, som breffskrifvaren tydligen försöker framställa i så förmanlig dager för dråparen som möjligt.

Högst märkvärdig är uppgiften om, att i Hammerdals prästgård ännu så sent som 1520 fanns kvar hela den fornnordiska rumsinredningen med två högsäten och högsätospelare.

¹ Radz kono, skaffarehustru.

² Bothamader, den som erlagt eller var i stånd att erlægga böter för en missgärning.

³ Vinna vig, begå dråp; lysa vig, kungöra dråp.